

EUROPOS SAJUNGOS OMBUDSMENO INSTITUCIJA

Saulė Vidrinskaitė *

*Mykolo Romerio universiteto Teisės fakulteto Konstitucinės teisės katedra
Ateities g. 20, LT-08303 Vilnius
Telefonas 271 45 46
Elektroninis paštas savidr@mruni.lt*

Pateikta 2006 m. gegužės 16 d., parengta spausdinti 2007 m. kovo 1 d.

Santrauka. Straipsnyje nagrinėjama Europos Sąjungos ombudsmeno institucija, gilinamasi į jos teises galias ir kompetenciją. Siekiant įgyvendinti asmens teisę į tinkamą valstybės valdymą, Europos Sąjungos piliečiams suteikiama galia skųsti Europos Sąjungos institucijų veiklą specialiai Europos Parlamento skiriamam ombudsmeniui. Straipsnyje nagrinėjamas Europos Sąjungos ombudsmeno veiklos veiksmingumas.

Ombudsmeno institucijos ištakos yra Skandinavijos valstybėse. Europos Sąjungos ombudsmeno institucija yra tarpvalstybinės institucijos pavyzdys. Ši institucija savo veiklą grindžia Europos Sąjungos steigiamųjų dokumentų ir savo statuto nuostatomis. Europos Sąjungos ombudsmenas yra aktyviai veikianti institucija, kuri siekia mažinti piktnaudžiavimo ir biurokratizmo atvejus Europos Sąjungos institucijų veikloje.

Pagrindinės sąvokos: ombudsmenas, diskrecija, piktnaudžiavimas, biurokratizmas, restitucinės priemonės.

IŽANGA

Daugelyje šalių, didėjant valstybės kontrolės mastams ir plečiantis valdymo institucijų galioms, atsirado poreikis sukurti žmogaus teisių apsaugos nuo valdininkų savivalės institucijas, nes nuasmeninti piliečio ir institucijų santykiai, piliečiams neleidžiama dalyvauti priimančioms sprendimams. Asmenys gali ir nesuprasti kompleksinės bei sunkiai reguliuojamos valdžios veiklos. Tokia situacija gali susiklostyti ir tarptautinėje organizacijoje. Kai viešajai valdžiai suteikiama neribota diskrecijos teisė, situacija tampa sudėtingesnė negu vien stiprinant administracinę teisę ir individų apsaugą. Neretai piliečiai nesinaudoja jiems suteikta apeliacijos teise skųsti jiems nepriimtinius institucijų sprendimus dėl gana trumpų apskundimo terminų. Be to, pareiškėjai neturi tokių techninių ir finansinių galimybių bylinėtis kaip valstybės tarnautojai.

Daugelyje valstybių, be teismų, buvo sukurtos ir valstybės institucijos, kurios gali nemokamai padėti

spresti piliečių ir viešųjų įstaigų nesutarimus. Tokių institucijų veikla naudinga nagrinėjant pažeidimų priežastis ir siūlant jas eliminuoti, ji gali užkirsti kelią konfliktams. Tai – ombudsmeno institucijos veikla gaunant piliečių skundus dėl netinkamo valdymo atvejų ir tiriant juos. Institucijos tikslas – piliečių ir valstybės tarnautojų tarpusavio santykių darna, nes atsiranda poreikis ginti asmenų teises nuo tarpvalstybinių institucijų veiklos pažeidimų ir sudaryti sąlygas pažeistą teisę ginti ne tik šalies viduje. Europos Sąjungos (toliau – ES) ombudsmeno veikloje atsispindi šiose valstybių organizacijose dalyvaujančių valstybių patirtis ir jų atstovaujama piliečių interesai.

Ombudsmeno institucija ES nebuvo sukurta organizacijos veiklos pradžioje. Institucinius pokyčius lėmė veiklos tobulinimas ir teisės aktų kaita [1].

Ombudsmenas – tai unikali institucija, daugelyje šalių įkurta įvairiomis formomis ginti asmenis nuo neteisėtų valdininkų ar valdymo tarnybų veiksmų. Ombudsmeno vaidmuo ir funkcijos yra apibūdintos Jungtinių Tautų (toliau – JT) generalinio sekretoriaus ataskaitoje „Nacionalinės institucijos ginti ir remti žmogaus teises“ (JT dokumentas Nr. E/CN.4/1987/37), parengto

* Mykolo Romerio universiteto Teisės fakulteto Konstitucinės teisės katedros docentė.

je Generalinės Asamblėjos prašymu (rezoliucija Nr. 40/123).

Sunku ombudsmeną priskirti prie įstatymų leidžiamosios, teisminės ar administracinės valdžios organų. Tai yra *sui generis* institucija savo prigimtimi, ji turi įvairiapusį poveikį ir specifinę galią. Ombudsmenas – tai nepriklausomas tarpininkas ir kai kuriose instancijose – kolegialus organas, kurio pirminis vaidmuo yra ginti teisės asmenų, kurie yra įsitikinę, kad jų teisės yra pažeistos neteisėtais viešosios administracijos aktais arba veiksmais. Įprastai skiriami įstatymų leidžiamosios valdžios ombudsmenai daugelyje instancijų dažniausiai veikia kaip prižiūrėtojai, parlamento pavesti tiria valstybės pareigūnų ar institucijų įžeistų asmenų skundus.

Ombudsmenas dažniausia suprantamas kaip skandinavų institucija, pradėjusi veikti XIX amžiuje Švedijoje. Vėliau institucijos buvo įsteigtos Danijoje, Norvegijoje ir Suomijoje. Svarbiausia, kad ombudsmenas, vykdydamas savo pareigas, visose šalyse laikosi vienos procedūros. Jis gauna skundus iš užgautų asmenų ir pradeda išsamų tyrimą, jeigu kaltinimas yra pagrįstas ir atitinka jo jurisdikciją. Paprastai ombudsmenas turi galimybę gauti visus dokumentus, reikalingus tyrimui iš visų institucijų. Po to jis dažniausiai pateikia paremtą tyrimu rekomendaciją, kuri atiduodama skundo pateikėjui ir institucijai, kuri buvo apskūsta. Jeigu rekomendacijos nesilaikoma, tuomet ombudsmenas gali pateikti rekomendaciją parlamentui. Skandinavijoje ombudsmenas gali pasikviesti abi puses ir jas išklausti, jeigu tai būtina, taip pat jis turi galią apklausti ir liudytojus, kurie turi prisiekti. Švedijoje ombudsmeno tyrimas paprastai pateikiamas laiške abiem šalims (pusėms), išsakoma nuomonė apie pareigūno elgesį, pateikiamas teisinis šio klausimo vertinimas. Jis gali rekomenduoti pareigūnui atlyginti žalą nukentėjusiai pusei arba ją atlyginti iš viešųjų fondų. Retai, esant dideliems nuostoliams, Švedijos ombudsmenas gali pradėti ikiteisminį tyrimą. Ne tokiose sunkiose bylose, kai nustatomi nuostoliai, delsimas arba aplaidumas, ombudsmenas gali priminti pareigūnui, kad jo tvarkomi reikalai yra apleisti ir veikiama netinkamai. Papildomai daugelyje šalių ombudsmenas pateikia metinę ataskaitą parlamentui arba atitinkamai įstatymų leidybos institucijai. Ombudsmenas į ataskaitą gali įtraukti specialią informaciją arba rekomendacijas. Pavyzdžiui, Švedijos ombudsmenas į metinę ataskaitą gali įtraukti nuomonę apie įstatymų atitikimą Konstitucijai, taip pat paaiškinti, kaip, jo nuomone, galiojantys įstatymai ir statutai turėtų būti suprantami ir taikomi. Taip jis gali siūlyti naujus įstatymus. Prancūzijos ombudsmenas, *le Mediateur*, savo ataskaitoje taip pat gali siūlyti įstatymų ir administracinių taisyklių papildymus. Austrijos *Volksanwaltschaft* (3 ombudsmenų kolegija) taip pat gali teikti pasiūlymus aukščiausiai vykdomajai valdžiai kaip metinės ataskaitos, pateikiamos *Nationalrad*, priedą.

ES ombudsmenas yra tarpvalstybinio ombudsmeno institucijos pavyzdys. Ši institucija apima kelių valstybių patirtį. Institucija įsteigta siekiant mažinti piktnaudžiavimo pareigomis ir tarnyba atvejus ES institucijose.

ES OMBUDSMENO INSTITUCIJOS VEIKLOS TEISINIS PAGRINDAS

Ombudsmeno įstaigos veiklą numato Maastrichto sutartis, sudaryta 1992 m. vasario 7 d. ir pagrįsta Europos Parlamento 1994 m. kovo 9 d. patvirtintu Europos ombudsmeno statutu. Kuriant ES ombudsmeno instituciją turėjo įtakos Ispanijos pastangos dėl Europos pilietybės ir Danijos rūpestis dėl valdymo efektyvumo ir teisėtumo. Skandinaviškoji ombudsmeno veiklos tradicija prisidėjo teigiamai vertinant instituciją.

Europos Teisingumo Teismas Liuksemburge ir Pirmosios Instancijos Teismas yra įgaliojami imtis priemonių dėl fizinių ir juridinių asmenų skundų ES institucijų sprendimais. Kitas būdas spręsti problemas yra kreipimasis į išrinktus atstovus, kad šie veiktų atstovaujamojo vardu. Tam įtakos turi nuo 1979 m. birželio mėnesio tiesiogiai renkamas Europos Parlamentas, tačiau parlamentarų veikla neturėjo didesnių galių geografinio atstovavimo laikotarpiu, kol 1999 m. Europos Parlamento rinkimuose buvo pradėta taikyti proporcinio atstovavimo sistema [2, p. 76]. Svarbi galimybė yra nukentėjusio asmens teisė kreiptis su peticija į Europos Parlamentą. Tai – procedūra, kuri prasidėjo kaip paprotys ir buvo įtvirtinta kaip teisė 1992 m. Maastrichto sutarties 8d ir 138d straipsniais. Skundus – peticijas – Europos Parlamentas nagrinėja Parlamento Peticijų komitete, kuris įkurtas 1987 m. Parlamento kompetencija gauti ir tirti peticijas sustiprėjo, kada Taryba ir Komisija 1989 m. pripažino šią galią. Peticijų komiteto veikla buvo papildyta ir sustiprinta paskiriant Europos ombudsmeną 1995 m.

Europos ombudsmeno statutas suteikia teisę asmenims kreiptis į ombudsmeną tiesiogiai arba per Europos Parlamento narį. Skunde turi būti aiškiai išdėstyta, kuo skundžiamasi, ir nurodyti asmens rekvizitai. Taip pat asmuo gali prašyti, kad skundas būtų nagrinėjamas konfidencialiai. Ombudsmenui suteikta teisė pradėti tyrimą savo iniciatyva. Reikalaujama, kad prieš kreipiantis į ombudsmeną būtų pasinaudota kitomis administracinėmis priemonėmis. Pateikiant skundą galima įprastame laiške išdėstyti savo skundą ir pridėti reikiamus dokumentus. Yra parengta ir skundo forma, kuria galima pasinaudoti kaip pavyzdžiu [3, p. 3].

Ombudsmenas veikia nepriklausomai ir nešališkai. Jis atstovauja bendriems ES ir jos piliečių interesams, todėl juo pasitikima [4, p. 12]. Maastrichto sutarties 138e(3) straipsnis numato, kad vykdydamas pareigas ombudsmenas yra nepriklausomas. Ilgą laiką ši sutartis buvo prilyginama ES Konstitucijai, todėl institucijos statusas yra specialus.

ES ombudsmenu turi būti išrinktas ES pilietis. Išrinktas jis naudojasi visomis politinėmis ir politinėmis teisėmis, nepriklausomumo garantijomis. Jis turi atitikti tam tikrus reikalavimus, kad užimtų aukščiausią teisinį postą savo šalyje, ir turėti patirties bei galimybę imtis ombudsmeno pareigų. ES ir šalių narių tarnautojai, paskirti į ombudsmeno sekretoriatą, taip pat veikia nepriklausomai ir jiems suteikiama teisė sugrįžti į ankstesnes pareigas. Prieš pradėdamas eiti pareigas Europos om-

budsmenas prisiekia prieš ES Teisingumo Teismą pareigas vykdyti nepriklausomai ir nešališkai. Ombudsmeno institucija veikia pagal parlamento ombudsmeno tradicijas – artimai bendradarbiauja su įstatymų leidžiamąja valdžia, bet veikia savarankiškai ir nevykdo jokių institucijų nurodymų.

Ombudsmenas skiriamas po kiekvienų Europos Parlamento rinkimų tokiam pat įgaliojimų laikui kaip ir Parlamentas. Tai yra išskirtinė Europos Parlamento prerogatyva. Jis gali būti skiriamas ir antrai kadencijai. Iš pareigų ombudsmenas atleidžiamas Parlamento iniciatyva, kai netinkamai vykdo pareigas ar yra pripažintas padaręs rimtą pažeidimą. Sprendimą priima ES Teisingumo Teismas.

Interesų konfliktas draudžiamas įgaliojimų laikotarpiu ir ombudsmenas negali dalyvauti politinėje veikloje, užimti kitų pareigų ar vykdyti kitas apmokamas ar neapmokamas administracines funkcijas. Jam suteikiamos tokios pat garantijos kaip ir Teisingumo Teismo teisėjui.

ES OMBUDSMENO KOMPETENCIJA

Į ombudsmeną gali kreiptis kiekvienas ES pilietis ir ne pilietis, gyvenantis šalyje narėje, gali kreiptis ir verslo ar kitos institucijos, turinčios ES įregistruotas įstaigas. Ombudsmeno teisinėje galioje nėra teismo priežiūros.

Pagrindinė ES ombudsmeno funkcija yra skundų tyrimas ir tyrimai, pradėti savo iniciatyva. Tam institucijai suteiktos atitinkamos galios. ES institucijos (Parlamentas, Komisija) gali pateikti ombudsmenui informaciją. Visos įstaigos ipareigtos pateikti prašomą medžiagą ir dokumentus, pareigūnai ir kiti ES tarnautojai turi teikti paaiškinimus ombudsmenui pagal savo veiklos instrukcijas. Šalių narių institucijos ipareigtos perduoti informaciją ombudsmenui per šalies nuolatinį atstovą ES, kuri padėtų išsiaiškinti netinkamo valdymo atvejus ES institucijose. Yra ir tam tikrų apribojimų. Galima atsakyti pateikti informaciją tik slaptumo sumetimais. ES institucijos gali pateikti paslaptimi laikomą informaciją tik gavusios išankstinį šalių narių sutikimą. Jeigu ombudsmenui nesuteikiama prašoma pagalba, jis gali kreiptis į ES Parlamentą, kuris turi užtikrinti tinkamą prašymo įgyvendinimą. Tai apima ir žiniasklaidą, ir politinį spaudimą. Be to, Parlamentas pagal ES teisę turi galios kreiptis į Europos Teisingumo Teismą, jeigu Taryba ir Komisija nevykdo ombudsmeno prašymo pateikti informaciją [5, p. 12–13].

Vykdydamas pavestas pareigas ombudsmenas gali aptikti faktų, kurie susiję su baudžiamosios teisės normomis. Apie tai jis nedelsdamas turi pranešti kompetentingai nacionalinei institucijai per šalies narės nuolatinį atstovą ES arba atitinkamą pareigūną, kuris gali taikyti ES Privilegijų ir imunitetų protokolo 18 straipsnį. Taip pat ombudsmenas gali informuoti ES institucijas apie faktus, į kuriuos turi būti atsižvelgiama taikant drausminamas priemones tarnautojams. Svarbu, kad ombudsmenas naudojasi tokiu pat teisiniu statusu kaip Teisingumo Teismo teisėjas ar Komisijos narys.

Nacionaliniams ombudsmenams garantuota teisė gauti visą reikiamą informaciją užtikrina galimybę veikti nepriklausomai. ES ombudsmeno galia gauti visą informaciją yra apribota, todėl jis turi įsitikinti, dėl kokių priežasčių institucijos atsisako pateikti reikiamą medžiagą, ir išsaugoti konfidencialumą. Ombudsmenas ir jo tarnautojai turi laikytis tokių pat reikalavimų kaip ir valdininkai, dirbantys su atitinkama informacija. Atliekamas dokumentų tikrinimas nereiškia, kad jie bus pateikiami pareiškėjui ar kitiems asmenims. Pats ombudsmenas apribojimus gauti tam tikrą informaciją vertina kaip ombudsmeno galių – tikrinti valdymo institucijų veiklą ir pateikti visuomenei išsamius atsakymus – kilmės esminį nesupratimą [6, p. 31].

Gavęs skundą ombudsmenas atlieka preliminarų tyrimą, informuoja instituciją, kurios veikla skundžiama, ir prašo pateikti preliminarą nuomonę (vadinamąją pirmąją nuomonę) dėl skundo per tris mėnesius. Nuomonės kopija paprastai siunčiama pareiškėjui, kuris gali pateikti komentarus per vieną mėnesį. Jeigu, ombudsmeno manymu, yra netinkamo valdymo atvejis, jis stengiasi surasti kompromisinį sprendimą tarp institucijos ir pareiškėjo, kad šis liktų patenkintas. Ombudsmenas parengia rekomendacijos projektą ir siunčia jį institucijai, kuri turi atsiųsti detalią nuomonę per tris mėnesius. Jeigu institucija nesiėmė priemonių problemai spręsti, ombudsmenas priima sprendimą ir siunčia jį Europos Parlamentui ir institucijai, kuria buvo skųstasi. Apie tyrimą informuojamas pareiškėjas. Ombudsmenas stengiasi, kad būtų priimta kiek galima daugiau taikių susitarimų [4, p. 14–15]. Ombudsmenas paskelbia, kad apie tyrimo rezultatus pareiškėjas turi būti informuotas ne vėliau kaip per vienerius metus, išskyrus ypatingas aplinkybes. Jo veiklos tikslas yra sudaryti piliečiams galimybes atstatyti netinkamos ES institucijų veiklos pažeistas teises [4, p. 10]. Ombudsmenas siūlo atstatyti pažeistas teises procedūras, rekomenduodamas geranoriškus susitarimus ir patardamas susitarti be bylinėjimosi teismuose [6, p. 10]. Ombudsmeno veikla turi konsoliduoti. Jis atsakingas už greitą, nesudėtingą ir nepriklausomą sprendimą ar bylos perdavimą Europos Parlamentui [8, p. 2–5]. Kai nėra galimybės ištaisyti viešosios administracijos elgesį, bylos tyrimas baigiamas kritinėmis pastabomis. Parengiamas sprendimo projektas su rekomendacija. Dažnas tokios praktikos taikymas gali būti suprantamas kaip sankcija, todėl gali prarasti tikrąjį veiksmingumą [9].

Restitucinių priemonių vartojimas taip pat yra svarbi sritis. Ombudsmenas neįgyvendina vykdomosios valdžios ir negali ipareigoti valdymo institucijas vykdyti jo rekomendacijų, todėl ombudsmeno veiklos pagrindas yra įtikinėjimo galios logika ir priežastys, atskleidžiančios viešumo baime. ES ombudsmenas neturi galios reikalauti iš valdymo institucijų keisti priimtus sprendimus net ir tuo atveju, kai buvo nustatytas pažeidimas. Jeigu negalima sutarti geranoriškai, ombudsmenas apsiriboja pateikdamas ataskaitą ir rekomendacijas. Demokratinėje visuomenėje, kurios viešasis valdymas atviras ir atskaitingas, turėtų pakakti ombudsmenui suteiktų galių [6, 12].

Tik Švedijoje ir Suomijoje ombudsmenams suteiktos galios, apimančios teisę nuspręsti dėl baudžiamosios bylos iškėlimo ir valstybės tarnautojų veiklos baudžiamą tyrimo, bet ir šiose dviejose šalyse tokios galios retai naudojamos todėl, kad ombudsmeno veikla tapo konsoliduojanti ir jis veikia kaip atstovas. Buvo išreikštas ES ombudsmeno įsitikinimas, kad, suteikus daugiau galių ombudsmenui, nebus išspręstos problemos: viešasis valdymas nepasidarys atviresnis, atsakingesnis bei lankstesnis. ES ombudsmenas pateikė nuomonę, jog vien drausminėmis priemonėmis neįmanoma išspręsti ES institucijų ir jos piliečių santykių problemų ar jas pagerinti [9].

ES OMBUDSMENO VEIKLOS VEIKSMINGUMAS

Jau pirmojoje metinėje ataskaitoje ombudsmenas pabrėžė, kad jis turi apsaugoti piliečių poziciją, užtikrindamas tinkamą valdymo praktiką [4, p. 10–21], todėl ombudsmenas pradeda tyrimus savo iniciatyva, kad būtų užtikrinta valdymo kokybė ir skatinamas ES institucijų veiklos skaidrumas. Ombudsmeno įstaigos funkcija – ginti individų teises santykiuose su ES valdymo institucijomis ir kontroliuoti administravimo veiklą. Analizuojant ES ombudsmeno veiklos teisinius pagrindus (ES sutartį ir Ombudsmeno statutą), reikia kreipti dėmesį į ombudsmeno veiklos esminius elementus. Jis veikia visiškai nepriklausomai nuo kitų institucijų, paprastai nėra apribojimų kreipiantis į ombudsmeną pagalbos. Jo kompetencija yra apibrėžta ir negali būti ribojama. Ombudsmenui suteikti platūs įgaliojimai tirti faktus. Nuostata, kad gali būti atsisakyta pateikti dokumentus dėl jų ypatingumo slaptumo, gali būti pripažinta ombudsmeno veiklos ribojimu. ES ombudsmenas kritikavo šią nuostatą kaip nebūtiną ir netinkamą [7, p. 12].

Pagal ES ombudsmeno statutą pagrindinis ombudsmeno vaidmuo yra mediacinis. Reikia pabrėžti, kad ombudsmeno gaunamų skundų tematika neatspindi visų valdymo proceso problemų. Neretai asmenys tikisi, kad būtent ombudsmenas yra ta institucija, kuri padės išspręsti visas problemas, tačiau priimti atitinkamą sprendimą ir ištaisyti klaidą gali tik pati viešojo administravimo įstaiga, o ombudsmenas turi teisę susisiekti su institucija ir rekomenduoti priimti tinkamus sprendimus [10, p. 9].

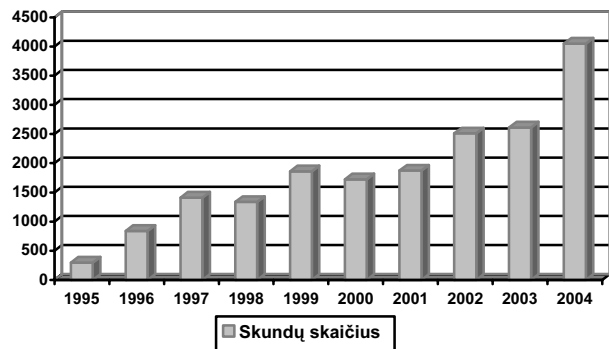
ES ombudsmeno veikla institucionalizuoja filosofiją, numatytą teisės aktuose. Ombudsmenas įpareigotas surasti sprendimus institucijoje, siekdamas eliminuoti netinkamo valdymo priežastis ir patenkinti skundą, todėl praktiškai siekiama sudaryti kompromisinius susitarimus. Siekiama, kad pilietis galėtų pasinaudoti ombudsmeno paslaugomis, nes kitaip asmens teisės atsiduria pavojuje. Ombudsmenas įsitikinęs, kad nebus pasiekta geresnių ES institucijų ir piliečių santykių, jeigu bus techninių apribojimų ir piliečiui prireikus kvalifikuotos teisininko pagalbos [4, p. 21].

ES ombudsmenas tiria nusiskundimus dėl Europos Komisijos, Tarybos, Europos Parlamento veiklos, skundus dėl Auditorių teismo, Teisingumo Teismo (išskyrus

teisingumo vykdymo procesą), Europos ekonominio ir socialinio komiteto, Regionų komiteto, Europos centrinio banko, Europos investicijų banko ir Europolo darbo.

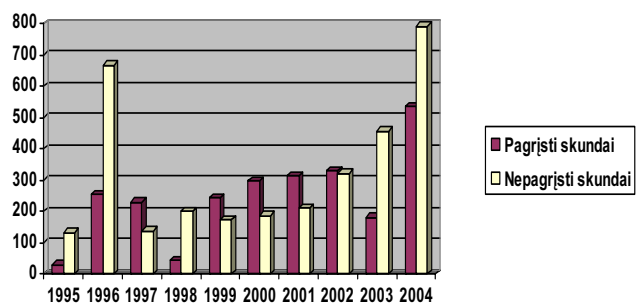
ES ombudsmeno veikloje pastebimas ir yra efektyvus bylų tyrimo inicijavimas. Pastebėjus institucinės sistemos klaidų, pradedami tyrimai ir ieškoma jų sprendimų būdų. Tai ombudsmeno instituciją padaro aktyvia, vykdančią sistemingą prevenciją ir jos veikla tampa aktuali [10, p. 11–12].

Kiekvienais metais skundų, pateikiamų Europos ombudsmenui, skaičius didėja [13] (žr. 1 pav.).

1 pav. Skundų skaičius 1995–2004 m.

Matome tendenciją, kad ES piliečiai aktyviai kreipiasi į ES ombudsmeną. Tačiau neretai skundai nėra nagrinėjami iš esmės, nes dauguma skundų nėra skirti ES ombudsmeno kompetencijai, pasitaiko, kad piliečiai praleidžia kreipimosi terminus. Detalesniam ES ombudsmeno veiklos iliustravimui pateikiame schemą apie skundų pagrįstumą:

2 pav. Skundų tyrimo rezultatai

IŠVADOS

- Vystantis Europos Sąjungai, šioje valstybių narių organizacijoje buvo padaryti instituciniai pakeitimai. Europos Sąjungos Maastrichto sutartis, sudaryta 1992 m. vasario 7 d., numatė Parlamento ombudsmeno įstaigos veiklą. Europos Parlamentui 1994 m. kovo 9 d. patvirtinus Europos ombudsmeno statutą, savo veiklą pradėjo ES Parlamento ombudsmenas.

- ES Parlamento ombudsmeno institucijos veikla yra paremta ES šalių narių patirtimi. Daugiausia įtakos šios institucijos veiklai turėjo Skandinavijos valstybių parlamentų ombudsmeno institucijos vystymasis. Švedija yra parlamento ombudsmeno kilmės šalis, todėl šios valstybės patirtis turėjo nemažai įtakos ir tarpvalstybinės organizacijos parlamento ombudsmeno veiklai.

- ES parlamento ombudsmeno institucijos veikla rodo, kad nagrinėjant individualius nusiskundimus kiekvienu atveju prisidedama prie viešojo valdymo standartų tobulinimo. Veiksmingas bylų tyrimo inicijavimas, nes taip pastebimos sistemos klaidos ir ieškoma jų sprendimų būdų.

- ES ombudsmeno sukūrimas taip pat glaudžiai susijęs su Europos Sąjungos pilietybės idėjos stiprinimu ir žmogaus teisių skatinimu bei apsauga. Kreipimasis su skundu į ES ombudsmeną – tai priemonė ginti pažeistas individų teises ir kartu koreguoti ES institucijų veiklą.

LITERATŪRA

1. **Heede K.** European Ombudsman: Redress and Control at Unijon Level. – The Hague: Kluwer Law International, 2000.
2. **Westlake M.** A Modern Guide to the European Parliament. – London: Pinter Publishers, 1994.
3. **European Ombudsman.** How to complain to the European Ombudsman. 1996.
4. **The European Ombudsman.** Annual Report 1995.
5. **Hedemann-Robinson M.** The Individual and the EC Ombudsman // New Law Journal. 6 May 1994.
6. **The European Ombudsman.** Annual Report. 1996.
7. **The European Ombudsman.** Annual Report. 1998.
8. **European Ombudsman.** How to complain to the European Ombudsman. 1996.
9. **Soderman J.** The Role of the European Ombudsman: Speech delivered at the 6th Meeting of European Ombudsmen, September 9-11. Jerusalem, Israel.
10. **Oosting M.** The Ombudsman: A Profession. International Ombudsman Institute and Linda C. Reif (eds). The International Ombudsman Yearbook. Vol. 1. The Hague/London/Boston: Kluwer Law International, 1997.
11. **Wiltshire K.** Report of the Strategic Review of the Queensland Ombudsman. Parliamentary Commissioner for Administrative Investigations, Queensland Government, 1998.
12. **Oosting M.** The Ombudsman: A Profession // International Ombudsman Institute, Reif L. C., eds. The International Ombudsman Yearbook Volume 1. – The Hague: Kluwer Law International, 1997.
13. www.euro-ombudsman.eu.int

INSTITUTION OF THE OMBUDSMAN OF THE EUROPEAN PARLIAMENT

Saulė Vidrinskaitė*

Mykolas Romeris University

S u m m a r y

The European Ombudsman was established by the Maastricht Treaty to deal with complaints about maladministration by the institutions and bodies of the European Community. First ombudsman was elected the first European Ombudsman in 1995. Office deals with grievances from citizens, companies, organisations and public authorities.

Each dispute settled, each letter answered, each bill paid, each document released, each administrative reform made as a result of the Ombudsman's inquiries has meant one more satisfied citizen. Be it shorter deadlines for payment, wider access to documents or fairer procedures, the last seven years have seen positive changes in the way that the Community's administration is run. This improvement brings us closer to realising the fundamental right of every European citizen to good administration, as laid down in the Nice Charter.

This guide highlights the Ombudsman's efforts in recent years to solve citizens' problems with the Community's administration. The European Ombudsman investigates complaints about maladministration by the institutions and bodies of the European Community. Maladministration occurs when a public body fails to act in accordance with a rule or principle, which is binding upon it.

Any citizen of a Member State of the European Union or are living in a Member State, can complain to the Ombudsman. Businesses, associations or other bodies with a registered office in the Union can also complain.

If an institution fails to do something it should have done, if it does it in the wrong way or if it does something it should not have done, there may be reason to complain to the Ombudsman. Some of the most common problems he deals with are unnecessary delay, refusal of information, discrimination and abuse of power. A complaint must be made within two years of the date when you got to know the facts on which your complaint is based and you must already have contacted the institution or body.

The European Ombudsman examines complaints against the Community institutions and bodies. He cannot investigate complaints against national, regional or local authorities, even when the complaints are about Community law. The Ombudsman investigates complaints against:

- The European Commission,
- The Council of the European Union,
- The European Parliament,
- The Court of Auditors,
- The Court of Justice (except in its judicial role),
- The European Economic and Social Committee,
- The Committee of the Regions,
- The European Central Bank,
- The European Investment Bank,
- Europol,
- Any other Community Body.

When the Ombudsman tells the relevant institution about a complaint he has received, it can take steps to resolve the problem. This is called settled by the institution. If maladmin-

* Assoc. Prof. of the Constitutional Law Department of Law Faculty of Mykolas Romeris University.

istration is found and the case is not settled during the inquiry, the Ombudsman tries to find a friendly solution to satisfy you. If this fails, he can make a draft recommendation to the institution, calling on it to take the necessary steps to put the maladministration right.

If the institution does not accept his recommendation, he can make a special report to the European Parliament. If a friendly solution is not possible and the maladministration cannot be put right, the Ombudsman can address a critical remark to the institution.

If the European Ombudsman is not able to investigate the complaint – for example, if it concerns national, regional or local administrations in the Member States – he will do his best to advise you of another body that could help. This may be a national or regional ombudsman or committee on petitions.

To set a good example of public service, the Ombudsman deals with complaints as quickly as possible. He aims to:

1. acknowledge the receipt of complaints within one week,
2. decide whether to open an inquiry within one month,
3. close inquiries within one year.

Complaints can be written to the Ombudsman in any of the Treaty languages of the Union, setting out clearly the complainant, institution or body of the European Community and the grounds for complaint.

Since the post was established in 1995, the Ombudsman has dealt with over 10 000 complaints. The matters raised have ranged from tax provisions to project funding and from competition law to sex discrimination. The problems that arise most frequently concern late payment, contractual disputes, arbitrary discrimination and lack of information. The following section gives an overview of the results the Ombudsman has achieved in his key areas of activity.

The European Union has firmly committed itself to respecting fundamental rights. In December 2000, the Presidents of the Union's three main institutions – the Commission, the Parliament and the Council – proclaimed the EU Charter of Fundamental Rights in Nice. This makes it clear for citizens what fundamental rights the EU institutions and bodies should respect.

The Ombudsman has been active in ensuring that the charter is taken seriously by the institutions that proclaimed it. Constantly reminding them of the promises they made to European citizens, he applies pressure so that the institutions prove in practice that they respect the charter in their daily work.

Keywords: ombudsman, discretion, maladministration, bureaucracy, restitutorial measures.